

Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
Академічне товариство ім. М.Балудянського (м.Кошице, Словаччина)
Вища школа економіки і права імені
проф. Едварда Ліпінського (м. Кельце, Польща)
Університет Яна Кохановського (м. Кельце, Польща)
Тбіліський державний університет імені
Іване Джавахішвілі (м. Тбілісі, Грузія)
Технічний університет (м. Кошице, Словаччина)
Університет «Petre Andrei» (м. Яси, Румунія)
Університет суспільних наук (м. Лодзь, Польща)
Folkuniversitetet (м. Уппсала, Швеція)

До 50-річчя Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ VI Міжнародної науково-практичної конференції

17 – 19 вересня 2018 року

Частина II

Вінниця 2018

УДК 338:339.92(477)

Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: Збірник наукових праць VI Міжнародної науково-практичної конференції. – Вінниця: Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2018. – Ч. 2. - 496 с.

У збірнику наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції розглядаються питання управління інноваційно-інвестиційним розвитком підприємства в сучасних умовах; актуальні проблеми менеджменту та фінансові механізми забезпечення розвитку економіки України; проблеми обліково-аналітичного, контрольного та інформаційного забезпечення управління підприємства. Досліджуються інноваційні моделі та інформаційні технології в науці, освіті, економіці; теоретичні та практичні аспекти сучасного товарознавства; актуальні проблеми, тенденції, перспективи розвитку готельно-ресторанного та туристичного бізнесу в Україні, державотворчі процеси в Україні як фактори сталого розвитку сучасної правової доктрини. Висвітлюються питання євроінтеграції України: історичні, економічні, соціально-політичні орієнтири та здоров'язберігаючі аспекти; інтерактивні технології та методи навчання як засіб формування іншомовної професійної компетенції.

Розраховано на науковців, спеціалістів, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти.

Редакційна колегія: Голова редакційної колегії – **Замкова Н.Л.**, д.філос.н., проф.
Відповідальний секретар – **Мартинова Л.Б.**, д.е.н., доц.

Члени редакційної колегії:

Власенко В.В., д.б.н., проф., **Ліщинська Л.Б.**, д.т.н., проф., **Мироненко М.Ю.**, д.н.держ.упр., доц., **Овсюк Н.В.**, д.е.н., доц., **Стопчак М.В.**, д.і.н., проф., **Гарбар В.А.**, к.е.н., доц., **Гладь С.В.**, к.філол.н., доц., **Лозовський О.М.**, к.е.н., доц., **Половенко Л.П.**, к.пед.н., доц., **Панькевич В.М.**, к.ю.н., доц., **Поліщук І.І.**, к.е.н., доц., **Сальникова С.В.**, к.н.фіз.вих., доц., **Тернова А.С.**, к.т.н., доц.

Друкується за ухвалою Вченої Ради Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ.

Наукові роботи друкуються в авторській редакції.

ISBN 978-966-629-863-1

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Бондаренко В.М., д.е.н., професор Бондаренко Л.М., к.е.н., доцент Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТРАНСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСТВА РЕГІОНУ.....	16
Буга Н.Ю., к.е.н, доцент Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ВПЛИВ СУЧАСНИХ РЕКЛАМНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПОВЕДІНКУ СПОЖИВАЧІВ.....	27
Ковінько О.М., к.е.н., доцент Ляховченко М.В., здобувач освітнього ступеня «бакалавр» Крива Я.А., здобувач освітнього ступеня «бакалавр» Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ГОРІХІВ В УКРАЇНІ.....	33
Поліщук І.І., к.е.н., доцент Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ КОНЦЕПЦІЯ ЛОГІСТИЗАЦІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	43
Середницька Л.П. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ КОМПЛЕКС ЗАСОБІВ ДИЗАЙНУ В КОНТЕКСТІ МЕРЧАНДАЙЗИНГУ – МИСТЕЦТВА ТОРГІВЛІ.....	51
Соколюк К.Ю., к.е.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА СФЕРИ ПОСЛУГ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	59

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО ТОВАРОЗНАВСТВА

Авксентюк Б.П., д.т.н., професор Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ Овчинников В.В., к.т.н. Інститут теплофізики ім. С.С. Кутателадзе СО РАН ДОСЛІДЖЕННЯ КРИЗИ ТЕПЛОВІДАЧІ ПРИ КИПІННІ НАНОРІДИН З ОКСИДУ ЦИРКОНІЮ В УМОВАХ ВІЛЬНОЇ КОНВЕКЦІЇ.....	69
--	-----------

Артюх Т.М., д.т.н., професор Національний університет харчових технологій Григоренко І.В., к.т.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ВИРОБИ ДЛЯ ПІРСИНГУ ЯК НОВИЙ ВИД ОСОБИСТИХ ПРИКРАС.....	78
Власенко І.Г., д.мед.н., професор Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ БАЛАНСИ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР ТА ПРОДУКТІВ ЇХ ПЕРЕРОБКИ.....	87
Гирич С.В., к.т.н., доцент Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ПРОБЛЕМИ КВОТУВАННЯ ЕКСПОРТУ ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	92
Коляновська Л.М., к.т.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ПРОЕКТ ЕКСТРАКТОРА БЕЗПЕРЕРВНОЇ ДІЇ «МОДУЛЬ» ДЛЯ СИСТЕМИ «ТВЕРДЕ ТІЛО – РОЗЧИННИК».....	100
Лояніч Г.С., к.т.н., доцент Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ПАЛЬМОВОЇ ОЛІЇ.....	109
Сіренко С.О., к.т.н., доцент Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ СИСТЕМА ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	114
Тернова А.С., к.т.н., доцент Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ АНАЛІЗ ІСНУЮЧИХ КЛАСИФІКАЦІЙ ОДЯГУ.....	123
Шарко В.В., к.е.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ КОМПОНЕНТНИЙ СКЛАД ПРОТЕЇНІВ: ЯКІСТЬ ХАРЧУВАННЯ СПОРТСМЕНІВ.....	135

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ТА ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Власенко В.В., д.б.н., професор Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ М'ЯСА З ОЗНАКАМИ PSE I DFD.....	141
--	------------

Власенко І.В., д.е.н., доцент Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ДИНАМІКА ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДІЛОВОГО ТУРИЗМУ.....	146
Гринь В.В. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПАЛОМНИЦТВА НА ВІННИЧЧИНІ.....	153
Іваніщева О.А. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ВИРОБНИЦТВО І СПОЖИВАННЯ СИРУ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ.....	165
Кізюн А.Г., к.геогр.н., доцент Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ФОРМУВАННЯ СІЛЬСЬКИХ ЛАНДШАФТІВ ЯК ЧИННИК ЗАСЕЛЕННЯ ТЕРИТОРІЇ ТА РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ.....	173
Лук'янець А.В. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ТУРИЗМ У СИСТЕМІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	185
Мазуркевич І.О., к.е.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ ВІННИЧЧИНІ.....	190
Онищук Н.В., к.е.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКСКУРСІЙНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	201
Семко Т.В., к.т.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ КЛАСИФІКАЦІЯ СИРІВ СУЧАСНОГО АСОРТИМЕНТУ.....	206

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ, СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ОРІЄНТИРИ ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧІ АСПЕКТИ

Бичков М.М., к.філос.н., доцент Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ – НЕОБХІДНА УМОВА ПОБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....	214
Гринчук А.А., к.н.фіз.вих. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ВПЛИВ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМ ВИХОВАННЯМ І СПОРТОМ НА РОЗУМОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ ТА ЇХ ОСОБИСТІСТЬ.....	224

Гуренко О.А. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ З МЕТОЮ ПОКРАЩЕННЯ ЇХ ФІЗИЧНОГО СТАНУ.....	230
Давидюк Л.П., к.е.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ МІГРАЦІЯ МОЛОДІ В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	235
Мартінова Л.Б., д.е.н., доцент Юрчик І.Б., к.е.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ПЕРСПЕКТИВИ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИНКУ ПРАЦІ ЗА УМОВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	241
Маскевич О.Л., к.філос.н. Вальчак М.Р., здобувач освітнього ступеня «бакалавр» Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ЦІННІСНІ ВИМІРИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ СІМ'Ї: РЕЛІГІЙНИЙ АСПЕКТ.....	249
Осіпова Л.В., к.е.н., доцент Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	258
Павлюк Т.І., к.е.н., доцент Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄС.....	268
Пуздимір М.І., доцент Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ КОРЕКЦІЯ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ.....	280
Сальникова С.В., к.н.фіз.вих. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ МОЖЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗВО З МЕТОЮ ПОКРАЩЕННЯ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	287
Стопчак М.В., д.і.н., професор Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: ЗДОБУТКИ ТА ПРОБЛЕМИ.....	294
Чехівська Ю.С. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ СТРЕТЧІНГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ВІДНОВЛЕННЯ ПІСЛЯ ЗАНЯТЬ ПЛАТЕСОМ.....	301

Чорна Н.М., д.і.н., доцент Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ УКРАЇНА В ПОЛІТИЦІ «СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА»: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	307
--	------------

ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ ЯК ФАКТОРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ПРАВОВОЇ ДОКТРИНИ

Бахновська І.П., к.ю.н., доцент Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ ТА ЗВ'ЯЗКІВ ЇЇ ЕЛЕМЕНТІВ.....	314
---	------------

Білоус І.М., к.ю.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІ ПАТЕНТНОМУ ТРОЛІНГУ В УКРАЇНІ.....	320
--	------------

Киричук А.С., к.пед.н., доцент Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ МАТЕРІАЛЬНО-ПРАВОВА ПРИРОДА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ (ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗГІДНО УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА).....	326
---	------------

Костюк Н.П. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ І ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИРОДИ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ПРАВА.....	336
---	------------

Красніцька Г.М., к.і.н., доцент Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ У ПРОЦЕСАХ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ УКРАЇНИ...	346
---	------------

Панькевич В.М., к.ю.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ІНФРАСТРУКТУРНОЇ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	351
--	------------

Слободиська О.А., к.і.н., доцент Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОБІГ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.....	366
---	------------

Сухоребра Т.І., к.ю.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ТА ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ.....	373
--	------------

Штифурак В.Є., д.пед.н., професор Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН «СТАВЛЕННЯ ДО ГРОШЕЙ» У СУБКУЛЬТУРІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	380
--	------------

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Бондар Н.Д., к.пед.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ Прадівляння М.Г., к.пед.н., доцент Вінницький національний технічний університет КОМПЕТЕНТІСНО-ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД ПРИ ІНШОМОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ.....	391
Voinarovska N.V., Candidate of Sciences in Education, Associate Professor Vinnytsia Institute of Trade and Economics of KNUTE PHENOMENA OF INTERFERENCE AND TRANSFERRING ENCLOSED WITHIN FOREIGN LANGUAGE BILINGUAL.....	399
Gladio S.V., Candidate of Sciences in Philology, Associate Professor Vinnytsia Institute of Trade and Economics of KNUTE DUAL LANGUAGE INVOLVEMENT IN DECIPHERING ENGLISH TEXTS.....	405
Западинська І.Г., к.пед.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ЗНАЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В ІНШОМОВНОМУ СПІЛКУВАННІ.....	414
Іваницька Н.Б., д.філол.н., професор Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ЯКІСТЬ ПЕРЕКЛАДУ ЯК ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧА КАТЕГОРІЯ.....	422
Калініченко А.І., к.пед.н., доцент Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК КОНЦЕПТУ У ПЕРЕКЛАДІ ТЕКСТІВ НАУКОВОЇ СФЕРИ ЗНАНЬ.....	429
Ковалевська Т.І., к.філол.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ДИСКУРС І ТЕКСТ КРІЗЬ ПРИЗМУ КОМУНІКАТИВНОЇ ПРАГМАТИКИ.....	434
Matsera O.A., Vinnytsia Institute of Trade and Economics of KNUTE LINGUISTIC PERSONALITY IN FRAMES OF LINGUISTIC PICTURE OF THE WORLD CONCEPT.....	440
Nechyporenko V.O., Candidate of Sciences in Philology, Associate Professor Vinnytsia Institute of Trade and Economics of KNUTE THE IMPORTANCE OF INTERCULTURAL SENSITIVITY FOR THE SUCCESSFUL CROSS-CULTURAL COMMUNICATION.....	446

Paslawska I.B., Vinnytsia Institute of Trade and Economics of KNUTE COMMUNICATION STRATEGIES AND TRANSLATION TACTICS IN THE BILINGUAL ENVIRONMENT.....	452
Сікорська Л.О., к.пед.н., доцент Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ КОНСТРУЮВАННЯ ДІЛОВИХ ІГОР ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ.....	459
Tereshchenko L.Ya., Candidate of Sciences in Philology Vinnytsia Institute of Trade and Economics of KNUTE PRACTICAL ISSUES OF RESORTING TO PROBLEM-BASED LEARNING AT EFL CLASSES.....	466
Ткачук І.В. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДГОТОВКИ ПРОФЕСІЙНИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ В УКРАЇНІ В ЕПОХУ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	475
Tkachuck T.I., Candidate of Sciences in Philology Vinnytsia Institute of Trade and Economics of KNUTE CONVERSATIONAL INVOLVEMENT STRATEGIES IN SPOKEN AND WRITTEN DISCOURSE.....	481
Chugu S.D. Candidate of Sciences in Philology, Associate Professor Vinnytsia Institute of Trade and Economics of KNUTE Chuhu Y., Master of BA TAK agency, Groningen, the Netherlands PRACTICAL CONSIDERATIONS FOR COGNITIVE NARRATOLOGY POSTULATES IN THE INTERPRETATION ASPECT.....	487

ЯКІСТЬ ПЕРЕКЛАДУ ЯК ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧА КАТЕГОРІЯ

Здійснено короткий огляд основних теоретичних концепцій, що лежать в основі створення моделей оцінки якості перекладу. З'ясована важливість створення класифікаційних вимірів для проведення об'єктивної оцінки якості перекладу. Окреслено основні проблеми кількісних моделей оцінки якості перекладу, які використовують у зарубіжних країнах.

Ключові слова: *текст, переклад, модель оцінки якості перекладу, критика перекладу, теоретичні моделі оцінки якості перекладу, кількісні моделі оцінки якості перекладу.*

Постановка проблеми. За останні роки були розроблені різновекторні теоретичні підходи до створення моделі оцінки перекладеного тексту на предмет його відповідності вихідному тексту, а також запропонована низка практичних (кількісних) моделей оцінки якості перекладу. Проте всі вони мають певні недоліки і не можуть отримати статусу універсальних. Навіть уведення в дію міжнародних та європейських стандартів, які активно застосовують для оцінки якості перекладів, не розв'язало проблеми створення критеріїв формування оцінки якості цільового тексту в транслатології, що актуалізує розвиток наукової думки в цьому напрямку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою визначення якості перекладу тією чи іншою мірою було зацікавлено немало дослідників. Вона дискутувалася в працях із загальної теорії перекладу (Л.С. Бархударов, В.С. Виноградов, В.М. Комісаров та ін.), розглядалася в аспекті еквівалентності і адекватності перекладу (Ю.В. Ваннікова, О.О. Горбачевський, Ю. Найда, А. Нойберт, Я. Рецкер, А.Д. Швейцер та ін.). Проте і досі залишається більше питань, аніж відповідей, коли мова йде про вироблення ефективної моделі оцінки якості перекладу, особливо, якщо взяти до уваги останні досягнення у сфері дискурсології, когнітивістики, психолінгвістики, етнолінгвістики, лінгвокультурології.

Мета статті полягає в критичному аналізі існуючих теоретичних і практичних моделей оцінки якості перекладу та окресленні перспективних шляхів розв'язання проблеми оцінювання якості перекладу текстів.

Виклад основного матеріалу. Слід зауважити, що починаючи з 70-х рр. ХХ сторіччя, у зв'язку з формуванням теорії перекладу як окремої філологічної галузі, критика перекладу стає предметом аналізу західних лінгвістів. Першим теоретиком перекладознавства, який звернув увагу на оцінку якості перекладу, був Ю. Найда [1]. Він стверджував, що першорядну роль в оцінюванні перекладу відіграє реакція читачів. На його думку, висока оцінка перекладу визначена ідентичною «реакцією» читачів на текст оригіналу та текст перекладу. Таке розуміння виникає з висунутої Ю. Найдою концепції «динамічної еквівалентності». У 80-і рр. розвиток «Скопос-теорії» (К. Райс, Г. Фермеер) позначився і на формуванні нового підходу до оцінки якості перекладу. Ключовим елементом цієї теорії є «Скопос», або мета тексту перекладу, яка, власне, і визначає його якість. З початку 90-х рр. зазнають розвитку нові підходи до оцінки перекладу, засновані на принципах функціоналізму. Відповідно до таких підходів, оцінку якості тексту перекладу визначає сам реципієнт, заздалегідь позначивши критерії, яким даний текст, на його думку, повинен відповідати.

Загалом, якщо здійснити бодай побіжний аналіз найбільш відомих теоретичних підходів до оцінки перекладів, неважко буде помітити, що більшість із них зводиться здебільшого до визначення норм, стандартів і параметрів, що висувають до перекладу з опертям на ту чи іншу концепцію перекладознавства. Так, наприклад, Гідеон Турі розробляє концепцію норм перекладу, в яку входять, серед інших, безпосередньо перекладацькі норми. Серед них Турі розрізняє попередні (*preliminary norms*) та операційні (*operational norms*) норми перекладу [8, с. 58-59]. Вони безпосередньо чи опосередковано визначають стосунки між текстом оригіналу і текстом перекладу.

Ендрю Честерман [2, с. 80-107], розмірковуючи про проблеми оцінки якості перекладу, пропонує власний перелік норм, яким повинен відповідати

якісний переклад, напр.: прийнятність (acceptability norm), зв'язок тексту перекладу з текстом оригіналу (relation norm) або, іншими словами, еквівалентність, комунікативну норму та ін. Цікавий підхід до означеної проблеми знаходимо також у Катаріні Райс, яка детально зупиняється на питаннях критики перекладу [7]. На її думку, критик перекладу повинен в першу чергу враховувати тип перекладного тексту, оскільки це безпосередньо обумовлює перекладацьку стратегію, а отже, і створює критерії та параметри якості перекладу.

Водночас на увагу заслуговують і ті теоретичні підходи, які не лише описують норми адекватності перекладу, а пропонують комплексні моделі, які можуть бути застосовані для визначення якості перекладеного тексту.

Так, наприклад, Джуліан Хаус [5, с. 243-257] пропонує функціонально-прагматичну модель оцінки перекладу, засновану на розумінні перекладу як реконтекстуалізації тексту оригіналу. В основі даної моделі лежить поняття функціонально-прагматичної еквівалентності. Власне еквівалентність в її теорії є основою в оцінці якості перекладу[3; 4]. На думку Дж. Хаус, еквівалентність не може асоціюватися лише з формальним адекватним передаванням лексичних і синтаксичних одиниць, оскільки кожна мова має відмінності в лінгвістичному портретуванні дійсності. Невід'ємною ж умовою функціонально-прагматичної еквівалентності виступає факт функціональної відповідності одиниць текстів оригіналу і перекладу.

Функціонально-прагматична модель має на меті збереження «значення» у процесі його трансферу із одного лінгвокультурного фону в інший. Три аспекти цього «значення» є основоположними для перекладу: семантичний, прагматичний і текстуальний. У такому разі переклад розглядається як реконтекстуалізація тексту A1 в семантично і прагматично еквівалентний йому текст A2. При використанні поняття «функція» тексту усвідомлюється, що в тексті присутні елементи, які вказують на дану функцію. Під поняттям функції тексту розуміється використання тексту в особливому контексті. Це спричиняє до системних відносин між контекстом і мовою тексту, які можна простежити,

розбивши контекст на керовані «контекстуальні параметри». Таке розуміння становить аналітичну основу підходу Дж. Хаус [3; 4; 5]. На її думку, для того щоб оцінити якість перекладу, необхідно проаналізувати і порівняти текст оригіналу і текст його перекладу на трьох рівнях: мови / тексту, регістру (який містить Галузь, Напрямок, Форму) і жанру. Ситуативний контекст Дж. Хаус розкладає на наступні керовані «контекстуальні параметри», або «виміри»: «Галузь» охоплює тему, предмет обговорення; «Напрямок» відсилає до учасників комунікації, до соціальних відносин, що існують між ними; і «Форма», яка включає аудиторію, для якої створено мовленнєвий твір (для читачів або для слухачів), а також ступінь реальної взаємодії між автором і одержувачем тексту. Другим ключовим моментом, на думку Дж. Хаус, є вид перекладу. Вона виділяє два різних види перекладу: «відкритий» (overt translation) і «прихований» переклад (covert translation).

Дещо іншу схему пропонує Крістіана Норд [6]. На її думку, критика перекладу повинна спиратися на поняття «Скопос», або «мета перекладу» [6, с. 171]. Для формування оцінки необхідно скласти профіль тексту перекладу, в якому Скопос повинен поєднуватися з параметрами вихідного тексту. Згідно з таким профілем і необхідно оцінювати якість перекладу. К. Норд зазначає, що для того, щоб оцінити якість перекладу, недостатньо просто проаналізувати і виявити допущені в ньому помилки, необхідно також класифікувати ці помилки. Вона вважає, що класифікація помилок залежить від функцій тексту і, таким чином, екстратекстуальні помилки (на прагматичному або лінгвокультурному рівнях) повинні розцінюватися як більш серйозні порівняно з інтратекстуальними (виключно лінгвістичними). К. Норд не пропонує формальних критеріїв оцінки перекладу, а розглядає дані критерії залежно від типу перекладу: від самого буквального до самого вільного. З тієї ж причини вона не пропонує класифікацію помилок, допущених перекладачем. Замовник перекладу сам створює вимоги до перекладу та визначає його цілі.

Поширеними на сьогодні є концепції, відповідно до яких текст, попри те, що тлумачиться за своєю природою як мовно-текстова дія, проектується на

макрорівень суспільства. З огляду на це оцінка якості перекладу повинна бути сформована на підставі як ендогенних (текстових), так і екзогенних (соціально-історичних) факторів, які мають безпосередній вплив на цільовий переклад [9]. Науковці зауважують, що, тоді як аналіз ендогенних факторів корелює із встановленням еквівалентності вихідного тексту та тексту перекладу, то аналіз екзогенних параметрів вимагає кваліфікованого інтертекстуального аналізу, який органічно доповнює критерій еквівалентності. Такий підхід враховує як синхронний, так і діахронічний аспекти тексту.

Отже, бодай стислий критичний аналіз теоретичних підходів до проблеми оцінки якості перекладу дає змогу стверджувати, що навіть ті з них, які пропонують модель оцінки перекладу, не мають особливої практичної значущості; крім того, простежується тенденція до того, що чим більш розробленим і складним є теоретичний підхід, тим більш складним стає і сам процес продукування оцінки якості перекладеного тексту. Відповідно з кожним таким теоретичним підходом можна лише дати опис тексту перекладу і допущених у ньому помилок, але вироблення шкали оцінок, виходячи з даних теоретичних підходів, є завданням доволі непростим. Ймовірно, для того, щоб швидко, якісно і найменш суб'єктивно оцінити переклад, більш придатними виступають інші методи. Такий метод, який на сьогодні постулюється як метод кількісної оцінки якості перекладу, активно розробляється різними перекладацькими організаціями, починаючи з 70-х рр. ХХ століття паралельно з теоретичними підходами. Основною метою даного методу є виставлення точної числової оцінки перекладу. Для цього розробляються шкали оцінювання, встановлюється допустимий числовий коефіцієнт відповідності перекладу нормі (виходячи з критеріїв та кількості допущених помилок), визначається сама норма, а також виявляються типології помилок, відповідно до яких і обраховується числовий коефіцієнт.

Першою подібною кількісною системою оцінки перекладів стала модель Sical (Canadian Language Quality Measurement System), розроблена для проведення професійної атестації перекладачів на базі Канадського державного

бюро перекладів (Canadian Government Translation Bureau). Система Sical базується на підрахунку кількості помилок, серед яких також розрізняють чотири категорії помилок: мовні помилки і перекладацькі помилки, а також грубі і не грубі помилки. Виходячи з цього, була складена шкала оцінок для перевірки тексту з 400 друкованих знаків.

Багато наступних моделей, також розроблених для проведення сертифікаційних іспитів для перекладачів, ґрунтуються на подібній схемі, щоправда, більш досконалії (наприклад, система Американської асоціації перекладачів, кількісна система оцінки якості перекладів Ради усних і письмових перекладачів та термінологів Канади та ін.).

Слід зауважити, що дещо пізніше були розвинені більш зручні і продумані кількісні моделі оцінки якості перекладів. Так, наприклад, з'явилася єдина система, що враховує тип тексту, що перекладається, і орієнтована виключно на оцінку технічних текстів перекладу – система SAE J 2450 (J2450 Translation Quality Metric). Не можна оминати увагою і одну з найбільш успішних на сьогодні Європейських моделей – BlackJack, розроблену Британською агенцією перекладів (British Translation Agency, ITR). Дана модель є комерційним закритим продуктом у формі програмного забезпечення, що встановлюється на ПК, що значно полегшує роботу експерта з оцінки перекладу.

Загалом розвиток кількісних моделей значно полегшив процедуру оцінки якості перекладу. Однак, кількісні моделі оцінки якості перекладу мають суттєві недоліки, які дуже часто можна виявити навіть шляхом поверхневого аналізу. Серед цих недоліків, наприклад, можна відзначити такі, як: «прихильність» моделі до певної кількості слів у тексті; розмиті, неясні параметри оцінки; відсутність або нестача важливих параметрів оцінки; неясна шкала присвоєння оцінок; відсутність рівня «прийнятності» перекладу або, іншими словами, числового стандарту, за якого переклад може вважатися «допустимим».

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, на сьогодні проблема створення ефективної моделі оцінки якості перекладу, яка б

ґрунтувалася на єдності теоретичних досліджень у галузі перекладознавства та практичних формах реалізації теоретизованих положень, залишається повністю не вичерпаною. Методи відбору критеріїв і параметрів формування оцінки нерідко є суперечливими і тяжіють до суб'єктивізму, що створює широке підґрунтя для **подальшої** наукової роботи на цій важливій ділянці перекладознавства з урахуванням сучасних досягнень дискурсології, лінгвокультурології, психолінгвістики, етнолінгвістики, когнітології та машинного перекладу.

Список використаних джерел:

1. Найда Ю. К науке переводить. Принципы соответствий // Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике: сб. статей. М.: Международные отношения, 1978. С. 23-45.
2. Chesterman Andrew, Wagner Emma. Can theory help translators? A dialog between the ivory tower and the word face. Manchester : St. Jerome publishing, 2002. 145 p.
3. House J. Translation Quality Assessment: A Model Revisited. Tübingen, 1997. 243 p.
4. House J. How do we know when a translation is good? Exploring Translation and Multi-lingual Text Production: Beyond Content Berlin: Mouton De Gruyter. 2001a. P. 127–160.
5. House J. Translation quality assessment: Linguistic description versus social evaluation. Meta, 2001b. 46(2). P. 243–257.
6. Nord Christiane. Translating as a purposeful activity. Functionalist approaches explained. Manchester: St. Jerome, 1996. 178 p.
7. Reiss Katharina. La critique des traductions. Ses possibilités et ses limites: catégories et critères pour une évaluation pertinente des traductions. Artois: Artois Presses Université, 2002.
8. Toury Gideon. Descriptive Translation Studies and Beyond. Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins, 1995. 204 p.
9. Newmark P. Approaches to Translation. Oxford, 1981. 201 p.